

TOM IX

INTRODUCCIÓ A LA HISTÒRIA DE MENORCA

Miquel Àngel Casanovas Camps 1

Introducció a la història de Menorca

Fonts de la història	3
Fonts documentals	4
Fonts arqueològiques	6
Història de la història de Menorca	8
Precursors	8
John Armstrong i els viatgers del segle XVIII	9
Els il·lustrats locals: els germans Ramis	11
L'època de les "històries de Menorca clàssiques"	15
Historiografia recent	21

FONAMENTS GEOGRÀFICS DE LA HISTÒRIA

Tomàs Vidal Bendito 25

Fonaments geogràfics de la història (la dialèctica home-territori)

Situació de Menorca	35
Forma i dimensió	38
L'illa invisible	39
Topografia, geologia, litologia, morfologia: penetrabilitat, viabilitat, habitabilitat	41
Clima	46
Vegetació	49
Hidrologia	52
Humanització del territori	53
L'Edat Moderna	58
Segle XVIII	6

EL POBLAMENT INICIAL I ELS GRUP CULTURALS PRETALAIÒTICS

Antoni López Pons

Primera part: Prehistòria i història antiga 83

Capítol primer: orígens del poblament humà a Menorca 87

Situació de Menorca a la conca mediterrània occidental	87
Condicionants naturals: vents i corrents marins	88
Centralitat i marginalitat. El domini visual	89
Característiques biogeogràfiques	89
Menorca dins la regió biogeogràfica mediterrània	89
Evolució climàtica	91
Primers indicis de poblament humà	93
Poblament de les illes de la Mediterrània occidental	93
Origen i cronologia del poblament inicial de les Balears	94

Neolitització de les Balears	96
Origen de les poblacions neolítiques de les Balears	96
Impacte de la irrupció humana sobre l'ecosistema illenc: l'extinció del <i>Myotragus balearicus</i> i la colonització de noves espècies animals i vegetals	100
Capítol segon: grups culturals pretalaiòtics	103
Fenomen cultural de tradició calcolítica	103
Línies actuals d'investigació	106
Darreres aportacions	108
Forma i localització espacial de l'hàbitat pretalaiòtic	110
Localització espacial dels assentaments a Menorca	112
Estratègies de subsistència	115
Pràctiques funeràries	118
Localització espacial dels sistemes d'enterrament en el Pretalaiòtic	119
Ritual funerari	122
Societat pretalaiòtica	124
Grups pretalaiòtics: un exemple de societat segmentària	124
Un exemple de canvi/continuitat: la transició cap a la cultura talaiòtica	128
LA CULTURA TALAIÒTICA	
Josep Simó Gornés Hachero i Joana Maria Gual Cerdó	133
Introducció: concepte de cultura talaiòtica i la seva cronologia	135
Hipòtesis actuals de l'evolució històrica de la cultura talaiòtica de Menorca	136
Bases arqueològiques per definir l'evolució de la cultura talaiòtica	140
La cultura talaiòtica	145
Funció i significat dels talaiots	145
Utilització dels talaiots com a edificis	145
Talaiot i territori	152
Rellevància social i implicacions simbòliques dels talaiots	160
Les taules, construccions singulars de la prehistòria de Menorca	162
Cronologia dels santuaris de taula	163
Qüestions arquitectòniques	166
Interpretacions	170
Recintes destinats a àpats rituals de caràcter magicoreligiós	170
Els santuaris com a centres del poder religiós	171
Recintes destinats a àpats i repartiments redistributius	173
Recintes amb elements simbòlics de la deessa mare	174
Recintes destinats a cultes astrals	174
Construccions dissenyades amb un principi geomètric	178
Tractament de la mort en la cultura talaiòtica de Menorca	182
Què diuen els morts?	182
Tombes i rituals funeraris del Talaiòtic antic	185
Navetes d'enterrament	185
Rituals funeraris	185
Coves naturals amb mur ciclopi de tancament	186
Rituals d'enterrament	187
Hipogeus de planta de forn	190

Hipogeus del tipus Grup I de Calascoves	191
Rituals funeraris	191
Hipogeus de corredor en rampa	191
Tombes i rituals del Talaiòtic final	191
Hipogeus	191
Rituals d'enterrament	195
Sobre la gènesi d'aquest tipus de tomba	195
Coves naturals d'enterrament	196
Enterraments en cistes	198
Rituals funeraris	198
Intercanvi i comerç a la prehistòria de Menorca (segle XIV-II aC)	201
Relacions continentals d'intercanvi i comerç d'objectes metàl·lics i altres productes (segles X-VIII aC)	201
Intercanvi i comerç en el segle VIII aC	202
Línies d'intercanvi i comerç de béns de prestigi (segle VII-VI aC) i situació de Menorca dins d'aquest marc	206
L'impacte púnic a Menorca (segle V-IV aC)	209
Els foners. La participació dels mercenaris baleàrics en les campanyes militars a la Mediterrània occidental (segles V-III aC). Les guerres púniques	215
El moment de decadència púnica. Les importacions de productes de la península Ibèrica. Segles III-II aC	219